

Christie Watson

Atunci când trecutul nu te uită

Traducere din limba engleză și note de
Anca Dumitrescu

„Cei care au o suferință morală nu sunt neapărat cei care au acționat sau n-au reușit să acționeze într-un anumit fel; suferința morală poate apărea și când suntem martori la transgresiunile morale ale celorlalți. Suferința morală se poate produce când o epuizare morală susținută duce la o funcționare defectuoasă sau la o afecțiune psihologică pe termen lung. Suferința morală poate induce sentimente profunde de vină și rușine și, în anumite cazuri, chiar de trădare, furie și «dezorientare morală» profundă. În plus, s-a demonstrat că poate determina probleme grave de sănătate mintală.“

*Suferința și vătămarea morală: identificarea și abordarea ei pentru medicii din Marea Britanie,
British Medical Association*

„Acționați cu onestitate și integritate.

65: Trebuie să vă asigurați că felul în care vă comportați justifică încrederea pacienților în dumneavoastră și încrederea publicului în această profesie.“

Ghid de practică medicală: îndatoririle unui medic autorizat de Colegiul General al Medicilor

Prolog

Petrecerea scăpase de sub control. Toată lumea era pulbere. Absolut toată lumea. Îmi amintesc că duhnea a vomă și a transpirație. Lucruri sparte, țipete, râsete isterice, sunete înăbușite de bas, podea lipicioasă. Vă puteți închipui. Sufrageria era plină până la refuz de oameni care dansau, pe canapea zăcea un morman de haine, măsuța de cafea era ticsită cu sticle de bere goale, cutii de pizza, pahare de shoturi. A trebuit să mă strecor cu grijă, în vârful picioarelor, am trecut pe lângă un cuplu pus pe treabă și pe lângă un coleg de facultate care fuma un joint. Mi-a întins mâna și m-a prins de braț, agățându-se de mine. Dar m-am desprins de el, gata, terminasem cu asta, și am continuat să pășesc printre alte trupuri, dar el m-a urmărit până la baie. Era înalt și slab, un Kurt Cobain mai puțin atrăgător.

Mi-a cerut droguri. I-am spus că nu iau droguri, iar el a râs; într-adevăr, peste tot în jur erau o mulțime de droguri, n-o să mint. Deasupra chiuvetei era o oglindă cu ramă aurie în care mi-am privit chipul în timp ce el s-a lăsat în genunchi și a început să sfărâme și să prizeze de pe capacul toaletei. Ochii mei arătau diferit, ceea ce era straniu. Mă dădusem cu dermatograf. Atât. Când m-am

întors spre el, tipul râdea, cu nasul plin de pulbere albă. „Doză de cal.“ Mi s-a părut amuzant. N-am simțit defel că e periculos sau greșit. Adică știam că o doză care să pună jos un cal nu e deloc o idee bună, dar mi se părea normal, cumva în afara oricărui pericol, chiar tandru. Asta până am auzit o bătaie în ușă. Cu furie. Când am ieșit, se iscuse o încăierare. Atunci mi-am dat seama că avea să se întâmple ceva foarte grav.

Totul s-a transformat într-o bătaie în toată regula, imatură, bizară, aproape ca-n curtea școlii, și am încercat să ne ținem cât mai departe de ea. Am văzut un braț retras cu încetinitorul, pumnul strâns care apoi a zvâcnit înaintea ca o săgeată. Îmi amintesc icnetele, pumnii și dinții care scrâșneau. Și țipetele. Mi-au pătruns în piele și în oase. S-au calcifiat. Odată am scris un poem despre oase. Despre tiparul lor, despre fagurele din interiorul lor, locuit parcă de albine. Acum întreaga situație mi se părea ireală, de parcă aș fi intrat în propriul poem.

Încă un țipăt, apoi am alergat în sus pe scări. Toți trei. Și atunci s-a întâmplat.

M-am uitat în jos la chipurile desfigurate de șoc. Se striga după o ambulanță.

Toți s-au împrăștiat și eu mi-am adus aminte de acel moment din copilărie când fratele meu a scăpat pe jos cutiuța în care strângea insecte, iar micile creaturi s-au grăbit să se ascundă în spațiile întunecate din colțurile încăperii. Mi se spune mereu că sunt atrasă de pericol, de punctul de care toți ceilalți încearcă să se îndepărteze cât mai repede. Dar, de data asta, n-am putut să mă uit. Nu la început. Însă am coborât scările în fugă și am văzut imediat că era grav rănit. Era întins, cu capul dat pe spate și cu gura deschisă. Chipul îi părea de ceară,

alb ca varul, cu ochi cenușii, buze translucide, golit de viață.

Nu se mișca.

Totul era încețoșat. De parcă timpul s-ar fi oprit. Se auzeau doar țipete și sirena ambulanței. Mi-aduc aminte că m-am întrebat: *E mort?*

Era și un medic în uniformă verde care încerca să-l resusciteze.

Nu respira. Mi-am fixat privirea pe rucsacul roșu deschis pe podea, din care se revărsau canule nazale și traheale și diverse pungă cu lichide. Chestii medicale pe care le cunosc. Mă pricep la chestii medicale.

Medicul a înclinat și mai mult capul băiatului; am încercat să mă concentrez pe rucsacul său, pe kitul de resuscitare, în timp ce medicul se uita în jos la acel corp și număra cu voce tare: *Unu, doi, trei, patru...*

Tânărul de ceară, alb ca varul, nu s-a clintit. Pieptul lui nu s-a ridicat. Nu se vedea decât sânge. Foarte mult sânge.

Am auzit un fâșâit și cineva m-a tras de mână. Apoi am auzit sirenele. Lumini albastrui au năvălit în încăpere și a fost foarte ciudat, dar cumva în acea clipă mi-a trecut prin cap că suntem bioluminiscenti, că luminăm în albastru. Probabil eram în stare de șoc. Sau poate că abia ieșisem din șoc.

Au urmat țipetele.

Cineva a aprins toate luminile strălucitoare.

— Trezește-te, revino-ți! Te rog! Te rog! O, Doamne, o, Doamne! Futu-i! E mort. Futu-i!

Parcă aș fi fost conștientă că se întâmpla ceva foarte, foarte grav, dar nu mă puteam clinti, picioarele mele refuzau să se miște. E-atâta sânge în viață, nu?

Cinci, șase, șapte.

Medicul a încetat să mai numere; buzele încă i se mișcau, ochii îi erau ațintiți asupra mea. Medicul. Nici măcar n-o recunoscusem! Probabil din cauza șocului.

Fugi!

Și asta s-a întâmplat. Exact asta s-a întâmplat. Am făcut ce mi s-a spus. Am fugit, am fugit, am fugit.

Unu

Olivia (2024)

Olivia s-a uitat la inima pacientului și s-a gândit la un antricot. Marmorat, împănat cu țesut gras, cu arterele îngroșate și stenotice, cu roșul sângelui nu îndeajuns de roșu. Făcea această meserie de mult. După nuanța de roșu a sângelui, aproape că putea spune cât de oxigenat era, cât de probabil ca respectiva persoană să supraviețuiască pe termen lung, care ar urma să-i fie calitatea vieții. Odată, Freya, fiica ei de cincisprezece ani, o târâse într-un magazin MAC, susținând sus și tare că un ruj de 22 de lire avea să-i îmbunătățească aspectul și viața, iar Olivia se uitase cu atenție la nenumăratele nuanțe de roșu și le evaluase pH-ul. Când faci chirurgie cardiotoracică nu te dai cu ruj roșu.

„Analizez echilibrul acid-bază al unor rujuri roșii. Avem nevoie de o vacanță“, îi scrisese ea lui Dele, soțul său.

Sângele bărbatului din fața ei era mai degrabă „Cățea antică“ decât „Roșu rusec“. Era grav bolnav. Olivia avea să-l facă bine și să-l lase apoi să-și vadă de viață, dar nici chiar ea nu putea înfăptui un miracol. N-avea cum să

anuleze ani întregi de alegeri greșite, de mâncare procesată, fumat, lipsă de mișcare și prea mult alcool. Doamne, și ei i-ar fi prins bine un pahar, s-a gândit. S-a oprit o clipă, a inspirat prin mască, și-a simțit propria respirație cetonică și cofeinizată. Nu mâncase nimic de dimineață, ceea ce era o greșeală de începător, iar seara trecută luase cina prea târziu și o scăldase în prea mult alcool. Încerca să-și alunge din minte panica, fața Laurei, expresia ei, felul în care își frângea mâinile și mai ales cuvintele ei. *Viața lor nu va mai fi niciodată la fel. Nu într-un totul.* De atunci, Olivia se anesteziase cu Dr. Pinot întreaga săptămână, de teamă să nu se trezească la un moment dat cu ochii larg deschiși, cu inima bubuindu-i în piept și anxietatea vibrându-i în tot corpul. Extenuată, neliniștită, mahmură și înfometată — nu era o combinație bună pentru niciun chirurg, ci un cocktail de factori de risc. Cu toate acestea putea să facă operația cu ochii închiși și adesea o și făcea. Dele spunea că își mișcă în somn mâinile ca o pianistă.

Sala de operații era plină și zgomotoasă, iar Oliviei îi plăcea. Imediat ce pacientul era anesteziat, dădea drumul la muzică: simfoniile lui Beethoven, Prince, acid jazz, Little Simz, Philip Glass, în funcție de dispoziție și de felul în care decurgea operația. Rareori era liniște în acea încăpere și când era însemna că se întâmpla ceva foarte grav. Dacă Olivia cerea să se oprească muzica, toți știau că pacientul urma să moară, dar asta se întâmpla extrem de rar în mâinile ei salvatoare. Avea mâini mici. Tatăl ei îi spusese mereu că avea să se facă lăcătuș sau chirurg cardiotoracic. Își asigurase degetele. Elemente corporale prețioase de care avea grijă cum se cuvinte, asigurându-se că își hidratează pielea, că le întinde, că nu le suprasolicită stând pe Twitter. Dar, bineînțeles, avea

în permanență pielea uscată de la spălatul prea des, iar artrita era inevitabilă. Cu un an în urmă se apucase de brodat — ceea ce o ajutase puțin —, după ce Anjali îi dăduse cadou de ziua ei un kit de „broderie obscenă“, care o amuzase și o aruncase într-un vârtej de modele similare, motiv pentru care baia lor de la parter era acum plină de înjurături într-o caligrafie delicată. O furie mută, așa o numea Dele.

„Presiunea nu e de dorit.“ Anestezistul era relativ începător, ușor arogant, plin de bravadă, un Dele mai tânăr. I-ar fi prins bine câteva palme ca să se liniștească. Arăta către tensiunea arterială, a cărei sinusoidă se aplătiza ușor, în timp ce valorile scădeau. În sala de operații nu pornea nicio alarmă, ar fi fost înnebunitor și prea frecvent. Le închideau mereu. În schimb, măsurau greutatea aerului, expresiile din ochii celorlalți, limbajul trupului anestezistului. Olivia era convinsă că aerul își schimba mirosul când urma să se întâmple ceva, un miros exterior, nu într-un totu neplăcut. Dar Dele zicea că e o exagerare.

Olivia a intrat pe pilot automat. Corpul ei își dezvoltase o memorie musculară în atâția ani în care făcuse aceleași operații, aceleași mișcări complicate iar și iar, același dans al degetelor în pieptul pacientului. În acea zi, asistent de sală era Frankie, un bărbat palid, slab și continuu obosit, care era vesel, în ciuda aspectului mohorât. Îi șoptea bancuri în timp ce-i dădea instrumentele, uneori instrumente pe care nici nu i le ceruse, de parcă el ar fi fost cel care opera, nu ea. Lucra acolo de mult și Olivia avea încredere în el, ceea ce, din punctul ei de vedere, era singurul și cel mai important lucru în medicină. Încrederea. Dacă pacienții ei n-aveau încredere în ea sau dacă ea n-avea încredere în colegii ei ori viceversa, atunci apăreau

greșeli. Degetele rapide și precise și mintea ascuțită erau și ele importante, dar transparența și integritatea constituiau adevăratele calități în chirurgie.

— Azi ești cu capul în nori, a zis Frankie, dându-i un bisturiu și câteva tampoane. Ai nevoie de o pauză?

Olivia a clătinat din cap, s-a uitat din nou la tensiunea arterială, din ce în ce mai scăzută, ca niște unde radio care pierd semnalul.

— Încă șase unități de sânge și fibrinogen. PPC s-a dezghețat?

O asistentă aflată în partea din spate a sălii de operații a ridicat mâna. În cealaltă ținea plasma proaspăt congelată și o legăna ușor ca pe un nou-născut ca s-o dezghețe lent, fără să-i distrugă proprietățile. Olivia s-a concentrat pe culoarea pachetului, un galben aproape muștar, la fel ca miedul pe care îl bea cu prietenele ei cele mai bune, Anjali și Laura, acum o mie de ani, în studenție. Părinții lui Anjali îl trimiteau din Cornwall. Și-a coborât privirea către mâini. Nu erau la fel de sigure ca de obicei. Observase un ușor tremor din când în când. Avea nevoie de toată energia și concentrarea ca să și le mențină perfect nemișcate, iar acum și-a privit vârfurile degetelor până când a dispărut din ele orice urmă de mișcare. O greșeală infimezimală putea duce la tamponadă cardiacă, cu străpungerea peretelui exterior al inimii, astfel încât sângele să umple inima și s-o comprime, ducând la stop cardiac dacă nu se intervenea urgent. Era o complicație gravă a operațiilor pe cord deschis și nu era singura. Infecție, tromboliză care să ducă la stop cardiac, hemoragie, aritmie, moarte subită.

Olivia și-a împins mâinile în trupul de pe masa din fața ei. Acoperit cu câmpuri sterile și clorhexidină, nu

mai arăta ca un om, ci ca o sumă de părți. Când îl deschidea, trupul arăta ca un motor de mașină. Așa cum îi spunea mereu lui Dele, chirurgii erau ca niște mecanici sau instalatori. Operație de bypass coronarian. Cu câteva ore înainte, pacientul fusese adus la Urgențe palid, scâldat în sudoare și cu cea mai înfiorătoare durere în piept pe care o simțise vreodată, în timp ce inima lui încărcată de grăsime încerca să pompeze sânge printr-o arteră de diametrul unui pai, îngroșată de placa de aterom. Cu zece ani în urmă ar fi fost deja mort. În alte părți ale lumii ar fi deja mort. Nu părea un om norocos, despicat, cu inima oprită mecanic, astfel încât Olivia să poată umbla în jurul ei, cu sângele ieșindu-i din corp prin cateterele venoase din gât, intrând în cord-pulmonul artificial, un parc acvatic de tuburi, fire și manșoane circulare care se rotesc continuu în sensul acelor de ceasornic, oxigenând sângele pe care nu l-a putut oxigena singur, înainte de a se întoarce în corp. Dar a avut noroc, s-a gândit Olivia. Cu toții au avut noroc. O fi el subfinanțat și subestimat de guvern, dar sistemul de sănătate din Marea Britanie rămâne unul dintre cele mai bune din lume.

Îi era de ajutor să se gândească la corpul din fața ei ca la un om, nu ca la un simplu ansamblu de părți. Îi făcea mâinile stabile și sigure, îi ascuțea mintea. Olivia era sigură pe ea. Rațională. Nu fusese niciodată colerică, cum era Dele, despre care se știa că odată, într-un acces de furie, aruncase cu un instrument chirurgical și, astfel, ajunsese în fața comisiei de disciplină. Freya moștenise temperamentul irascibil al lui Dele. Miles semăna mai mult cu Olivia.

S-a gândit la felicitarea artizanală pe care o văzuse în salon, lângă patul pacientului, desenul unui copil,

cu un soare mare în care se cârlionțau literele: *Bunicule, să te faci bine repede*, și în minte i-au apărut tot felul de imagini ale bărbatului cu nepotul pe genunchi, scoțând din pământ morcovi într-o mică grădină, dansând cu soția lui în bucătărie. Și l-a imaginat având o voce gravă, răsunătoare. Și l-a imaginat în vacanță, poate pe o insulă grecească, privind marea, cufundat în amintiri. Olivia i-a observat tatuajul oribil de pe antebraț, pata verzuie, ștearsă, care arăta de parcă și-ar fi făcut-o singur cu un compas și cerneală, poate în închisoare. A lăsat gândurile acestea să-i invadeze mintea, până când a ajuns să aibă în fața ochilor nu o inimă sufocată de grăsime și alegeri greșite, ci o viață. O viață omenească. Plină de bucurie și suferință, de întuneric și lumină, de reușite și regrete.

Pe toate monitoarele a apărut o sclipire bruscă, iar anestezistul s-a ridicat. Sângele a inundat cavitatea creată de Liv. Foarte mult sânge.

— Futu-i!

Frankie s-a repezit către ea cu aspiratorul chirurgical și o mulțime de tampoane. O asistentă a re poziționat lumina de deasupra capetelor lor, o alta a început transfuzia, strângând în mână punga de sânge.

Olivia era recunoscută pentru calmul ei în situații critice. Știa ce are de făcut și știa că stresul reușește doar s-o împiedice să-și facă treaba cum trebuie. Dar acum ceva nu era în regulă cu ea. Se simțea în afara propriului corp, inima îi bubuia în coșul pieptului, avea gura uscată și vederea încețoșată.

Nu putea să nu se gândească la viața din afara sălii de operații, la viața aceluia bărbat în acea clipă, acel bărbat cu grădina lui mică, mâncând *fish and chips* cu soția pe plajă. Și la viața ei, viața perfectă pe care o organizase și

pentru care muncise atât de mult, acum destrămându-se, despiciându-se, inundată de prea mult sânge, o ruptură pe care o făcuse într-o arteră. Stoarsă. Comprimată. Olivia, Liv cea capabilă și sigură pe ea, care rezistase celor mai puternice furtuni, care avea cele mai sigure și mai de încredere mâini, se pierdea cu firea.

Nu era o surpriză. Pericolul îi dansa în cap. Oricât de mult încerca să meargă mai departe, să minimizeze ce se întâmplase, ceea ce-i spusese Laura, informația aceea era ca o bombă ticăind, gata să explodeze în orice clipă. Sau cel puțin ca un fitil periculos ce ar fi putut aprinde o bombă de mult îngropată. Nu-i putea spune lui Dele. Nu putea mărturisi nimănu.

Degetele îi alunecau, căutând rana, în tot acest timp agravând trauma. Avea mintea plină de gânduri. Bărbatul acela avea să moară. Avea să moară și era vina ei. Era doar vina ei. Îl lăsa să moară. Îl omora. Era o criminală. Un om mort din cauza ei.

— Olivia!

Frankie a prins-o de mâini și i-a făcut semn rezidentului să-i ia locul. Întinsese mâinile în față de parcă ar fi fost arestat, gata să ajute, dar nu într-un totuș pregătit s-o facă.

— Vezi pe unde sângerează!

Frankie a împins-o ușor într-o parte. Olivia s-a îndreptat de spate, a călcat în balta de sânge și și-a dat seama că nu era în stare să gândească sau să se adune. Ardea din creștet până-n tălpi și simțea cum transpirația îi umezea uniforma, plasticul de pe interiorul halatului chirurgical lipindu-se de corp. În încăperea totuș țiuia și scrâșnea, dar ea parcă avea capul sub apă și auzea sunetele înăbușite. A auzit un ticăit înăuntrul ei și mâinile au început să-i tremure.

— Liv!

Frankie țipa. Rezydentul încerca din răspuțeri să găsească sângerarea și cineva scosese padelele defibrilatorului, iar ea le-a auzit cum se încarcă. Apoi au dispărut în pacient ca un clește pentru salată.

— Atenție!

— Are nevoie de masaj cardiac. Liv, avem nevoie de tine.

Frankie și-a pus mâna însângerată pe umărul ei; acum nimic nu mai era steril. Nimic nu mai era sigur.

— Olivia!

A auzit vocea mamei sale: *Adună-te!* A clătinat din cap. Ceva nu era în regulă. Se comporta la fel ca Laura. Exagera. Olivia cea calmă și competentă nu semăna deloc cu Laura. Trebuia să-și revină. Să-i liniștească pe toți ceilalți. Să înlătore pericolul. Și-a scos din minte ce-i spusese Laura. A tras aer adânc în piept și s-a năpustit asupra inimii dezgolite a pacientului, a pus mâna pe ea și a început s-o maseze în ritmul ticăitului ei interior. Era greu de spus unde se sfârșea brațul ei și a început să-și limpezească mintea și să se concentreze, să se concentreze pe salvarea vieții bărbatului. Ținea în mâini inima acelui om. Literalmente. Liv i-a poruncit inimii să bată din nou și creierului ei să se concentreze, dar ea nici măcar nu se afla acolo, ci în fața unui șemineu, alături de Dele, care îi spunea că, dacă pui celulele inimii cuiva laolaltă cu celulele inimii altcuiva, în cele din urmă încep să bată în același ritm.